

POKRAČOVÁNÍ BEZ NÁZVU

Všecko se tedy pomalu stěhuje již na grunt. Poslední dahlie — které měly a mohly býti venku již před čtrnácti dny, kdyby mistra Bandoucha někdo zaléval přiměřenou tekutinou v jeho zahradě tak, jako my zaléváme bylinky vodou ze studně —, pak letní levkoje, astry, velkokvěté chryzantémy — k nimž vám povím pěknou pohádku, až pokvetou, v říjnu —, řebíčky, hledík (*antirrhinum*) a ledacos jiného, co není odsouzeno rozkvésti v květináčích za všelijakými okny ve městě. Máme plné ruce práce, ač jsme tu teď skoro stále tři, souchotiny bychom si uhnali, kdybychom poslouchali mistra na slovo: mrška zatracená, chce vždy na náš účet nahraditi čas, jež stojí ho žízeň a mariáš.

15 Nicméně potíme se a žízníme.

Nějaká podezřelá láhev stojí ovšem v konvi ve vodě. Kdybyste k ní přičichli, poznali byste sice, že je to pouze „čistá“, ale věřte nevěřte: v té naší přírodě na sluníčku a při práci chutná to jako plzeňské od Stopků a není po tom líno. Bohužel však v láhvi je toho již na dně (prosím vás, za patnáct pro tři dravce!) a je to poslední hlt pro mistra Bandoucha: přicvrkli jsme mu tam z pumpy. A na víc nemáme; při dnešní drahotě nevydělá si člověk ani na tu trošku za patnáct každý den. A naši ctitelé pozdravují a líbají nás v dopisech, ale aby přišli něco poplatit (nejlépe hned zrána a ve všední den, rozumí se, poněvadž v neděli neúřadujeme), to ne a ne! A pijeme přece vždy také na zdraví pátera Šrámk, nesmrtelného humoristy, bez jehož křepkých vtipů ani by se Morava nezasmála!

30 Neš! Člověk již počítá s lidským nevděkem jako kanár s klecí nebo český spisovatel s nadšením dr. Koudely pro literaturu. Jen když aspoň květen se rozkrásnil tady u nás jako pohádka o pokladu ze samých smaragdů, safírů a perel.

35 Nějaká ta „horká vlna“ překazila letos ledovým mužům jejich květnovou intriku, máme za sebou první, krásnou jarní bouřku, která smyla z nás prach, je horko, jaké přece

nemůže ještě potrvati. Neboť deště, vláhy, hodně vláhy potřebujeme stále ještě, a čím více, tím lépe, aby v studené polovině roku nebyly naše bramborové polévky opět bez hub jako minule a v létě naše toulky bez jednoho z nejrozkosnějších zaměstnání.

Sedím tu nahoře na rohu pařeníště a vybírám mladé řebíčky. Sedmihlásek pomáhá mi řinčením svých nejhezčích písniček, hmyz bzučí a sluníčko se směje a na dorančích u plotu hejno malých sýkor cvrliká a obírá každý list a každou větévku, provádějíc úžasnou gymnastiku stejně něžnou jako smělou a tak přirozenou, graciézní a tak užitečnou. Mistr Bandouch sází na záhonech docela dole a třetí z nás, úřední osoba, jež se teď také vrhla na zahradnictví, zalévá za ním. Jsem sám a dopřávám si labužnický staré své rozkoše, nořiti ruce hluboko do vlahé hlíny. A bylinku za bylinkou s jejím chomáčkem kořínků a prsti kladu pomalu na víko dužinové krabice, která k nám zabloudila bůhvíodkud jako ty pletené krabice z Itálie a pěkné koše z Kapska, z rodných zemí choulostivějšího kvítí. Nade mnou, kdesi za skleníkem, který se vyprazdňuje, zvoní cvrček s báječnou vytrvalostí a silou. A jak tu tak sám sedím, slyším slunce v té jeho písni. Ze slunečních paprsků je upředena, jejich chvěním se třese, jejich zlatem zvoní; toliko od slunce má drobné to zvířátko svou sílu. Sluncem je prosyceno, že ještě po západu vidíte slunce, dokud zpívá. A v této chvíli něčím krásným, hrozně krásným zdá se mi toto podivné, černé zvířátko, z něhož zpívá slunce. Myslím si zcela tiše: cvrček, pouhý cvrček, ale jaký to plod sňatku země se sluncem?, a neříkám-li to hodně nahlas, je to jen proto, aby to těm sýkorám a pěnicím nebylo líto a aby se nestala křivda ničemu živému. Neboť všecko živé je tak krásné ve své chvíli a ve svém živlu. Všecko živé — kromě lidí, z nichž nějaká děsná většina je stále mimo svůj živel a nepozná nikdy své chvíle.

Ale jakým plodem země a slunce mohl býti také člověk, kdyby v jeho zrození nebyl zasáhl nějaký bůh, jehož ruka stále znovu se klade mezi člověka a zemi, stále znovu zastihuje člověku slunce! A zda i po životě a díle člověka nej-

slunnějšího a nejharmoničtějšího neprobíhá cosi jako stín
závistivého oblaku, potulujícího se mezi sluncem a zemí?

Píseň slunečních paprsků, která tu zní slavně a způsobem
jakoby prapůvodním z písně cvrčkovy nekonečně se pro-
5 dlužující, jak zřídka a maličko bývá slyšána z úst lidských,
a zaslechneme-li ji konečně, co vše jest nám vyslechnouti
spolu!

Hle, tak si myslíš, že tato píseň paprsků, zvonících o zemi
a skrze její bytosti, zazní také někdy v tobě, když skládáš
10 veršičky ke chvále země nebo necháváš myšlenky míjeti při
práci i zahálce v rámci venkova. A vyhledáváš samotu, kde
oddaný člověk splývá s dějem milostných styků země a kde
tato píseň může zazníti nejryzeji, a omezuješ styk s lidmi
stále více, vyhledávaje toliko ty, s nimiž hovory o krásných
15 věcech plynou jako zurčící potok, nebo jiné, docela pri-
mitivní, kteří nemohou zabolet. Ale stíny ironických obla-
ků plouží se přece stále po všech tvých krajinách.

Ležíš v travách a květech, vůně lesů tě ovívá, slunce hřeje
a ptáci ti zpívají; smířen jsi s rubem života a nic tě nebolí;
20 jižjiž se zdá, že tvé štěstí promění se v píseň čistou, ryzí,
samozřejmou, jako je píseň ptáka nebo hmyzu, a tvé myš-
lenky poplynou v naprostém souladu s letem ptáků, s kro-
kem zvěře, s růstem bylin, se spádem vod... náhle však
zvrtně všecko nahodilá vzpomínka a místo samozřejmého
25 přírodního děje zříš vedle sebe nějaké lidské hlupství, po-
vykující a šklebící se, píseň ti selže a myšlenky se ti zlomí,
a zbude-li ti aspoň dobrá nálada, zpíváš si ironicky kuplet,
směješ se, ač mohl bys stejně dobře i plakati...

Jednoho pronásleduje bůh, druhého člověk, ten i onen
30 oblak pitvorný mezi zemí a sluncem. A toliko za cenu
úplného eremitství, sobeckého a sterilního, možno se zba-
viti těch, kteří stojí nám ve slunci.

Jednomu všecko je mučivým problémem, smrt i žena,
hmota i život; tomu stojí v slunci bůh. Druhý považuje
35 temnou stranu života za přirozenou a nutnou k pravému
ocenění strany světlé, ale stále vidí ruce ochotné život obra-
ceti naruby, ničiti jeho krásu a velebnost; tomu stojí v slun-
ci člověk.

Tomu stojí v slunci člověk. Prchám stále z jeho stínu, stále marně. Veškero přirozené zlo, smrt a zloba živlů, hlad a nemoc, rozmar milencin a vlastní omyl vzejde a odejde, zapomene se; a dostavuje-li se i ke čtyřicítce melancholie jakási a únava, vyváží ji snívá moudrost, která množí člověku nejlepší chvíle a je naplňuje vůní nejsladších tymiánů. Ale skřek lidské hlouposti, zdánlivě tak malicherný, a přece stokrát vtíravější než veškero osobní hoře, zní do všech snů a nedá na sebe zapomenouti. 5

Řekneš si a cítíš, že nikdo na tom již nic nezmění: Život je krásný a dobrý i se smrtí, která se neptá, co ti bere, i se živly a instinkty, které bijí a ničí, i se ženami, o nichž již starý královský erotik řekl, že jsou hořké, i se všemi nedokonalostmi; život stojí za to, aby byl žit nejvroucněji a každým nervem tvé bytosti. A život a člověk jedno jsou, harmonie mezi nimi byla a — bude. Vývoj rozumu, toto strašlivé dějství, toť mezidobí, hrozná doba zvráceného řádu a pomatených zákonů. A proto nepřítel života a člověka je každý, kdo prodlužuje toto mezidobí, kdo zadržuje vývoj rozumu. Jsou to především kasty, jimž jde o privileje. Nedá se nic již říci ani pro ně, ani proti nim. Vývoj rozumu je dávno již odsoudil a provedení rozsudku předal vývoji sociálnímu, který se o to skutečně stará. Říká se tomu krize moderního státu. (Pan Paul Louis napsal o ní bystrý článek do Mercuru de France a Pokroková revue, jediná u nás, kterou možno ještě čísti, přináší jej právě po česku: redakce opatrně poznamenává, že nevěří v pesimistická proroctví autorova. Proč pesimistická? Optimistická, rozhodně optimistická, milý redaktore!) 10 15 20 25

Ale vedle kast úmyslně a s nejhorší vůlí potlačujících rozum a život, kast chovajících ve svém středu nejhorší zločince, stojí v cestě duchu svatému a slunci také zástupy svedených a zidiotizovaných, a v přílivu nepřátel pak je tak nesnadno někdy určití, kdo je darebák a kdo pouze hlupák. Pročež je lépe nerozeznávatí a brániti se a nešetřiti. Noční hmyz také ubíjíme v nutné sebeobraně, a je tisíckrát nevinnější... 30 35

Kam jsem se to až dostal! Tak ty myšlenky plynou, ply-

nou, ale není to cvrčkova píseň prosycená sluncem, je to stále táž věc příliš lidská, stále totéž procítání ze sladkého živočišného opojení zemí a sluncem k drsné skutečnosti, jejímž strůjcem je člověk.

5 A to je při tom to groteskní: S bohem jsi hotov, se smrtí smířen, rub života přijímáš oddaně a všechno osobní hoře překonáváš jediným jitem v přírodě, jsi optimista a již nebolí tě, snílka sociálního, zdánlivě pomalý pochod pravd — ale ničemný hmyz, o to horší než ten noční, že má jakýsi
10 zvrácený lidský rozum, a přece tak nicotný, směšný, jepičí, ten ti kazí písničku a staví se mezi tebe a slunce.

Hymna končí odrhovačkou. Ale zbývá ti něco jiného, když nelze ti pasívně poustevničiti? Obešli se bez ní ti největší? A jiní, v nichž byl hymnický plamen slunce a re-
15 volty, což našli vůbec někdy svůj živel a aspoň první slova své hymny? Nezůstali pouhými automobilovými lupiči třeba?...

Hymna končí odrhovačkou. Držím v rukou krabici naplněnou mladými bylinkami a rozhlížím se po kopcích,
20 jichž pestrá zeleň jako by vyvěrala ze skály a kadeřavými vlnami valila se dolů k řece. Tam dole v ohybu řeky, „pod skalkou“, je místo domácích lidí. Letňáci mají koupelnu okrašlovacího spolku za mlýnem. Hodiny pro pány a hodiny pro dámy. Lodky, na něž se nesmí v plavkách. Sem
25 chodí se koupat jen židovská honorace a lidé, kteří se po ní opičí. Zato „pod skalkou“ bylo loni hlučno a veselo. A ti, kdož milují vodu a sluníčko a koupel v přírodě nikoli jako měšťácký obřad, ale jako rozkošnou idylu, také tu našli chvílku pro sebe. A teď si představte: machr okrašlo-
30 vacího spolku, hlava klerikálního ústavu, chce nám tohle vzít, pronajmouti si louku a zařídit si „koupelnu“. To jest: hodiny pro pány a hodiny pro dámy. A v plavkách nechodit lidem na oči! A za to ještě platit! Koupelna za mlýnem netáhne dosti a pan ředitel žárí.

35 Odrhovačka! A zkazila mi náladu. Lidský hmyz zastínil mi slunce. Vstávám se zuřivým akcentem a myslím si: O boha jsem nikdy nebojoval, o ten kousek vody budu. Je to groteskní, ale konečně je mi při tom dobře.